Силабус освітнього компоненту
«СУСПІЛЬНА ГЕОГРАФІЯ»

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність: 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)
Освітньо-професійна програма: «Середня освіта. (Біологія та здоров'я людини. Географія)»
Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)
Рік навчання: 2026-2027
Семестр: 7 (денна форма), 7,8 (заочна форма)

Структурний підрозділ	Кафедра географії та методики її викладання, природничо-економічний факультет
Викладач: 	**ПІБ:** Кузишин Андрій Васильович **Посада:** професор кафедри географії та методики її викладання **Науковий ступінь;** доктор географічних наук **Вчене звання**: професор **E-mail:** kuzyshyn_a@tnpu.edu.ua **Робоче місце:** навчальний корпус № 2 (вул. Татарська, 14), 6 ауд. (кафедра географії та методики її викладання). **Профайл викладача** https://tnpu.edu.ua/faculty/geo/tur/kuzyshyn.php?clear_cache=Y
Лінк на освітній контент дисципліни	https://moodle.kpnu.edu.ua/course/view.php?id=1555
Статус дисципліни	Обов'язковий освітній компонент професійної підготовки
Обсяг дисципліни, кредити ЄКТС / години	4 кредити ЄКТС / 120 год.
Мова викладання	Українська
Форми здобуття вищої освіти	Денна, заочна
Пререквізити курсу	«Загальне землезнавство», «Картографія з основами топографії», «Географія материків і океанів», «Регіональна економічна і соціальна географія», «Географія України».
Політика дисципліни	**Академічна доброчесність**. Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її не зарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. URL: https://integrity.kpnu.edu.ua/ **Відвідування занять**. Передбачається, що здобувачі вищої освіти систематично відвідуватимуть лекційні та практичні заняття, проявлятимуть старанність та відповідальність до навчання, вчасно виконуватимуть поставленні завдання, відпрацьовуватимуть пропущенні заняття.

	Неформальна / інформальна освіта. Визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти регламентується «Порядком визнання в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти (нова редакція)» (https://drive.google.com/file/d/19GCSM3y-K496gs8RQJp0mO9FjUJumB4T/view)
Що будемо вивчати?	Об'єкт, предмет, структуру і розвиток суспільної географії, її основні закони і закономірності а також гіпотези, концепції та теорії.
Чому це треба вивчати?	Метою освітнього компоненту є засвоєння здобувачами освіти теоретичних підвалин суспільної географії загалом, а також її окремих складових, зокрема економічної та соціальної географії.
Яких результатів можна досягнути?	

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі середньої освіти або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів географії і характеризується комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти.
ЗК 09	Здатність до пошуку, обробки та критичного аналізу інформації з різних джерел
ЗК 10	Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.
ЗК 11	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
Фахові компетентності (ФК)	**СК 13** Здатність до комплексного планування, організації та здійснення навчальних проєктів, підготовки аналітичної звітної документації, презентацій. **СК 19** Здатність демонструвати знання про структуру географії, предмет її дослідження, місце і зв'язки в системі наук, етапи розвитку, значення для суспільства. **СК 20** Здатність застосовувати базові знання з природничих та суспільних наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі, геосфер, материків і океанів, України, природних і суспільних територіальних комплексів **СК 22** Здатність належно використовувати географічну термінологію, ефективно і вільно передавати географічні ідеї, принципи і теорії письмовими, усними та візуальними засобами. **СК 23** Здатність орієнтуватися у світовому й національному географічному освітньо-науковому просторі в контексті необхідності постійного розширення і актуалізації географічних знань для підвищення професійної майстерності. **СК 27** Здатність до пошуку джерел географічної інформації та її наукового опрацювання і використання, зокрема, порівняння, аналізу і представлення на основі географічних методів і підходів, у тому числі інформаційних технологій **СК 29** Здатність пояснювати закономірності територіальної організації суспільного виробництва, просторових процесів та форм організації життя людей у світі, його регіонах та країнах.
ПРН 20	Знати та розуміти основні концепції, парадигми, теорії та загальну структуру географічної науки, предмет її дослідження, місце і зв'язки в системі наук, етапи історії розвитку географії.
ПРН 21	Знати географічну термінологію та номенклатуру.

	ПРН 22	Описувати основні механізми функціонування природних і суспільних територіальних комплексів, окремих компонентів, класифікувати зв'язки і залежності між компонентами.
	ПРН 23	Знати та обґрунтовувати перебіг, причини і наслідки процесів, що відбуваються у природних і суспільних територіальних комплексах та їх компонентах.
	ПРН 25	Пояснювати зміни, які відбуваються у географічному середовищі під впливом природних і антропогенних чинників, формулювати наслідки і детермінанти в контексті концепції сталого розвитку людства.
	ПРН 26	Виконувати польові та лабораторні дослідження з географії, інтерпретувати їхні результати.

Як можна використати набуті знання та уміння?	- належним чином послуговуватись понятійно-категоріальним апаратом географічної науки; - розуміти сутність та критично інтерпретувати творчі доробки вітчизняних і зарубіжних науковців в царині суспільної географії - використати на практиці знання про суспільно-географічні процеси, явища, події; - здійснювати комплексний суспільно-географічний аналіз геопростору.
Зміст дисципліни	Змістовий модуль 1. 1. Об'єкт, предмет і методи дослідження суспільної географії. Понятійно-категоріальний апарат науки 2. Систематизація суспільно-географічних дисциплін 3. Історія розвитку суспільної географії 4. Терміни, поняття і категорії суспільної географії Територія держави 5. Закони і закономірності 6. Про роль і значення гіпотез, теорій, концепцій і парадигм у теоретико-методологічному потенціалі суспільної географії 7. Про комплексне та системне моделювання суспільно-географічних явищ 8. Географічно-екологічні концепції суспільної географії 9. Географічно-соціальні концепції суспільної географії 10. Географічно-економічні концепції суспільної географії 11. Географічно-політичні концепції суспільної географії 12. Методи дослідження у суспільній географії
Методи навчання	Словесні, наочні методи; дедуктивний, індуктивний, аналітичний, метод порівняння, узагальнення, конкретизація; пояснювально-ілюстративний метод, демонстрація, метод проблемного викладу матеріалу.

Інформаційне забезпечення	**Рекомендована література** **Основна** 1. Нємець Л.М., Мезенцев К.В. (ред.). Соціальна географія: підручник. Київ: Фенікс, 2019. 304 с. https://geo.knu.ua/wpcontent/uploads/2021/06/cozial_geografiya.pdf 2. Топчієв О.Г. Основи суспільної географії: навч. посібник. Одеса: Астропринт, 2009. 544 с. 3. Шаблій О.І. Основи суспільної географії: підручник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2012. 296 с. https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/11/Osnovy_suspilnoyi_geografii.pdf 4. Fellmann J.D., Bjelland M.D., Getis A., Gettis J. Human Geography: Landscapes of Human Activities. McGraw Hill Publishers, 2010. 512 p. **Додаткова** 1. Гукалова І.В., Мальчикова Д.С. Вступ до фаху: географія і суспільство: навч. посібник. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 268 с. 2. Кілінська К. Основи географічного прогнозування : навч. метод. посібник. Чернівці: Рута, 2003. 60 с. 3. Кузишин А.В. Міжнародний туристичний бізнес: навчальне видання. Тернопіль: ТНПУ імені В. Гнатюка, 2019. 146 с. 4. Матвійчук Б. В. Суспільно-географічні аспекти релокації бізнесу в Україні в умовах війни // *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*: збірник за підсумками звітної наукової конференції викладачів, докторантів і аспірантів. [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2024., с.469-471. 5. Матвійчук Б.В. Сучасні зміни адміністративно-територіального устрою України. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка:* збірник за підсумками звітної наукової конференції викладачів. [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: КПНУ, 2022. Вип.22. 714 с. 6. Топчієв О.Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики: навч. посібник. Одеса: Астропринт, 2005. 632 с. 7. Топчієв О. Г. Основи суспільної географії. Одеса: Астропринт. 2001. 559 с. 8. Чернюк Г.В. Касіяник І.П., Матвійчук Б.В., Федорчук І.В., Ноосферна оптимізація взаємовідносин людини і природи. *Міждисциплінарні інтеграційні процеси у системі географічної, туризмологічної та екологічної науки*: матеріали ІІ-ї міжнародної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 15 жовтня 2020 р.). Тернопіль: Вектор, 2020. 364 с. 9. Шаблій О.І. Основи загальної суспільної географії: підручник. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2013. 444 с.

<table>
<tr><td></td><td>
10. Gregory D., Johnston R., Pratt G., Watts M., Whatmore S. (eds.). Dictionary of Human Geography. Blackwell Publ., 2009. 1052 p.
11. Hubbard P., Kitchin R., Valentine G. (eds.). Key Texts in Human Geography. London: SAGE, 2008. 236 p.
12. Tsaryk L., Kuzyshyn A., Tsaryk P. Selected Aspects of Ecological Dimensions of Ecotourism Development in the Networks of National Natural and Regional Landscape Parks of Ukraine. Annales Universitatis Mariae CurieSklodowska, sectio B – Geographia, Geologia, Mineralogia et Petrographia. 2020. Vol. 75. P. 161-181.
13. Pabian B., Kuzyshyn A., Pabian A., Poplavska I., Zadvornyi S. Hotel industry in Poland and Ukraine – selected aspects of functioning, management and development. Czestochowa: Publishing Office of Czestochowa University of Technology, 2019. 112 p.
14. Pabian B., Kuzyshyn A., Pabian A., Poplavska I., Zadvornyi S. Management in sustainable tourism in Poland and Ukraine. Outline of the problem. Monograph, Publishing House of Częstochowa University of Technology, Częstochowa 2020, 110 p.
</td></tr>
<tr><td>Обсяг дисципліни (години) та види занять</td><td>Денна форма здобуття вищої освіти: лекції (28 год.), практичні заняття (20 год.), самостійна робота (72 год.). Заочна форма здобуття вищої освіти: лекції (10 год.), практичні заняття (10 год.), самостійна робота (100 год.).</td></tr>
<tr><td>Система оцінювання результатів навчання</td><td>
<table>
<tr><th colspan="3">Поточний і модульний контроль (60 балів)</th><th>Екзамен</th><th>Сума</th></tr>
<tr><td colspan="3">Змістовий модуль 1</td><td rowspan="3">40</td><td rowspan="3">100</td></tr>
<tr><td>Поточний контроль</td><td>МКР</td><td>СР</td></tr>
<tr><td>30 балів</td><td>20 балів</td><td>10 балів</td></tr>
</table>
Оцінювання результатів навчання здобувачів здійснюється згідно Положення про рейтингову систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Кам’янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція) від 05.03.2024, №22-ОД.
Система оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти з освітнього компоненту базується на принципах систематичності, комплексності, об’єктивності, обгрунтованості, диференційованого підходу.
Система оцінювання передбачає активну роботу здобувачів вищої освіти впродовж семестру та отримання ними оцінки за практичні заняття, модульну контрольну роботу, самостійну роботу, екзамен, сума яких складає підсумкову рейтингову оцінку за освітній компонент.
</td></tr>
</table>

Критерії оцінювання знань, умінь, навичок здобувачів вищої освіти на навчальних заняттях

Поточний контроль. Обрахунок підсумкового рейтингового балу поточного контролю (r_k) здійснюється за формулою:

$$r_k = (0{,}05 \times r_k{}^c + 0{,}4) \times r_k^{\wedge},$$

де $r_k{}^c$ – середня оцінка навчальної діяльності здобувача вищої освіти на навчальних заняттях з навчального (змістового) модуля, тобто частка від ділення суми всіх оцінок на їх кількість (беруться оцінки від 4 до 12, отримані на навчальних заняттях та оцінки, отримані після ліквідації здобувачем вищої освіти поточної заборгованості, а $r_k^{\wedge}$ – встановлений максимально можливий бал оцінювання результатів навчальної діяльності здобувача вищої освіти за результатами поточного контролю з урахуванням її вагомості.

Модульна контрольна робота. Мета її написання – виявити рівень теоретичних знань та практичних умінь і навичок здобувачів вищої освіти.

Модульна контрольна робота. Модульна контрольна робота складається з теоретичних питань трьох рівнів складності: **І рівень відтворювальний (4 питання) – 1 бал, ІІ рівень (6 питань) – 2 бали** та **ІІІ рівень (**практичне завдання) **– 4 бали.**

Максимально можлива оцінка за модульну контрольну роботу – **20 балів.** Мінімальний необхідний рівень за МКР – 12. Такого рівня робота має включати виконані правильно тести репродуктивного рівня, відкриті питання (ІІ рівень) - містити вичерпну характеристику явища з конкретними прикладами, а розв'язання практичного завдання крім правильної кінцевої відповіді також хід розв'язання.

. Робота виконується у письмовій формі. До її написання допускаються всі здобувачі вищої освіти. Позитивну оцінку за МКР не рекомендується покращувати. Невиконання МКР оцінюється 0 балів.

Максимально можлива оцінка за модульну контрольну роботу – 20 балів. Такого рівня робота має бути виконана грамотно і акуратно. Відповіді на питання контрольної роботи повинні бути повними, вичерпними, містити власні роздуми і приклади.

Здобувачі вищої освіти, які за результатами виконання МКР отримали рейтинговий бал менший 60 % від максимальної кількості балів, виділених на цей вид роботи, а також ті, що не з'явилися для її виконання або не виконали її завдань, вважаються такими, що мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю, ліквідація якої є обов'язковою.

Контроль за самостійною роботою відбуватиметься за допомогою бесіди (опитування), письмових відповідей.

На самостійне опрацювання відведено 5-6 питань у межах кожної теми. Правильна відповідь зараховується аналогічно до поточного контролю, за критерієм зараховано чи незараховано. Для отримання максимальної оцінки (10 балів) необхідно опрацювати усі теми. Для мінімальної (6 балів) достатньо 60 % (6 тем).

Таблиця відповідності шкал оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти

Рейтингова оцінка з кредитного модуля	**Оцінка за шкалою ECTS**	**Екзаменаційна оцінка за національною шкалою**
90-100	A (відмінно)	відмінно
82-89	B (дуже добре)	добре
75-81	C (добре)	
67-74	D (задовільно)	задовільно
60-66	E (достатньо)	
35-59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)	
34 і менше	F (незадовільно з обов'язковим	

	проведенням додаткової роботи щодо вивчення навчального матеріалу кредитного модуля)	незадовільно

Максимальний бал оцінки поточної успішності здобувачів вищої освіти на навчальних заняттях рівний 12.

Початковий (понятійний):

- здобувач володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих терміні та відповідає на запитання, які потребують відповіді «так» чи «ні» (1 бал);
- здобувач мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні «так» чи «ні»; може самостійно знайти відповідь у підручнику (2 бали);
- здобувач намагається аналізувати на основі володіння елементарними знаннями і навичками; робить спроби виконання завдань і дій репродуктивного характеру; за допомогою викладача робить прості розрахунки за готовим алгоритмом (3 бали).

Середній (репродуктивний):

- здобувач володіє початковими знаннями; орієнтується у поняттях і визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні у нього труднощі (4 бали);
- здобувач знає більше половини навчального матеріалу, розуміє сутність навчальної дисципліни, може дати визначення понять, категорій (однак з помилками); вміє працювати з підручником, самостійно опрацьовувати частину навчального матеріалу; робить прості висновки за алгоритмом, але його висновки не логічні, не послідовні (5 балів);
- здобувач розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхнево аналізувати матеріал, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час виконання вправ за алгоритмом, користуватися додатковими джерелами (6 балів).

Достатній (алгоритмічно дієвий):

- здобувач правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими теоріями і фактами, встановлює причинно-наслідкові зв’язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; за допомогою викладача може скласти план реферату, виконати його і правильно оформити; самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовувати термінологію; скласти таблиці, схеми (7 балів);
- знання здобувача досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; вміє аналізувати, робити висновки; виконувати різні види аналізу, його відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак з окремими неточностями; вміє самостійно працювати (8 балів);
- здобувач вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує знання у дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить поняття, категорії, нормативні документи; формулює закони; може самостійно опрацьовувати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички (9 балів).

Високий (творчо-професійний):

- здобувач володіє глибокими і міцними знаннями та використовує їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та суперечності різних процесів; робить аргументовані висновки; практично оцінює сучасні тенденції, факти, явища, процеси; самостійно визначає мету власної діяльності; розв’язує творчі завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні дисципліни; використовує знання,

	- аналізуючи різні явища, процеси (10 балів);
	- здобувач володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності; спроможний за допомогою викладача підготувати виступ на студентську наукову конференцію; самостійно вивчити матеріал; визначити програму своєї пізнавальної діяльності; оцінювати різноманітні явища, процеси; займає активну життєву позицію (11 балів); - здобувач має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності в навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні ситуації та завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію; займається науково-дослідною роботою, самоосвітою; логічно та творчо викладає матеріал в усній і письмовій формі; розвиває свої здібності й схильності; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах (12 балів).
Поточний контроль	Практичні завдання, самостійна робота
Підсумковий контроль	Модульна контрольна робота, екзамен
Локація	Згідно з розкладом